

UDK 711.58 (485 Stockholm)

1964. Perspektiv från Solliden med Henriksdalsberget i fonden.

1964. Perspective from Solliden with Henriksdal Hill in the background.

1964. Skiss över den inre gården.

1964. Sketch of the inner courtyard.

Stockholms karaktär bestäms till stor del av vissa enheter i landskapets topografiska uppbyggnad. Vi har vattnet som skär genom staden, och vi har den södra sidan med sin höga, skuggade fasad. Söders höjder har sin direkta fortsättning ut mot Saltsjön, Fåfången, Danviksklippan osv. Till raden av dessa platåberg sällar sig också Henriksdalsberget. Dessa höjder bildar den norrskuggade fonden vid infarten på vattnet mot staden.

Ända tills den nuvarande byggnadsverksamheten påbörjades kom Henriksdalsberget att ligga kvar i

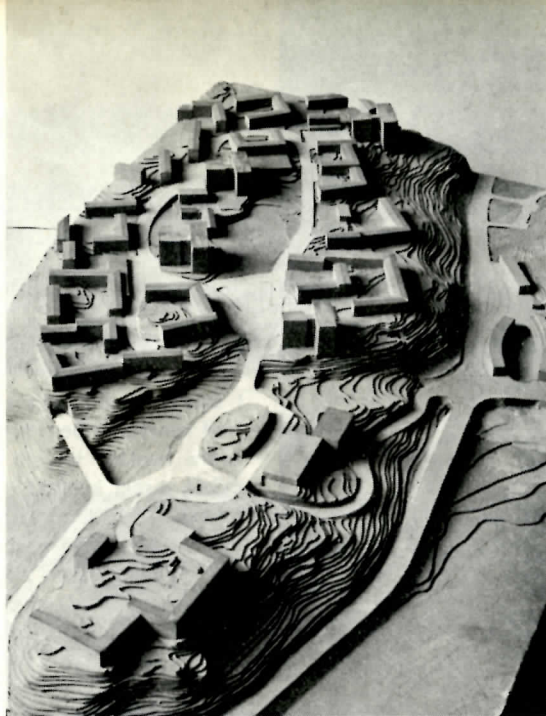
den växande stadsbilden som en enklav, som ett lika snårigt som svåråtkomligt skärgårdsberg.

Från berget har man en vidunderlig utsikt runt hela horisonten. Inramat av vattnens strimmor ser man ut över Gamla stan, Skeppsholmen, Djurgården, Lidingö, Nackalandet och Söders höjder. I sydöst skjuter Svindersviken in under berget.

Det är intressant att se den förändring när det gäller att bebygga ett landskap som tiden medfört. Tillsammans med vägarna slingrar sig den gamla bebyggelsen fram i dalgångarna och breder ut sig på

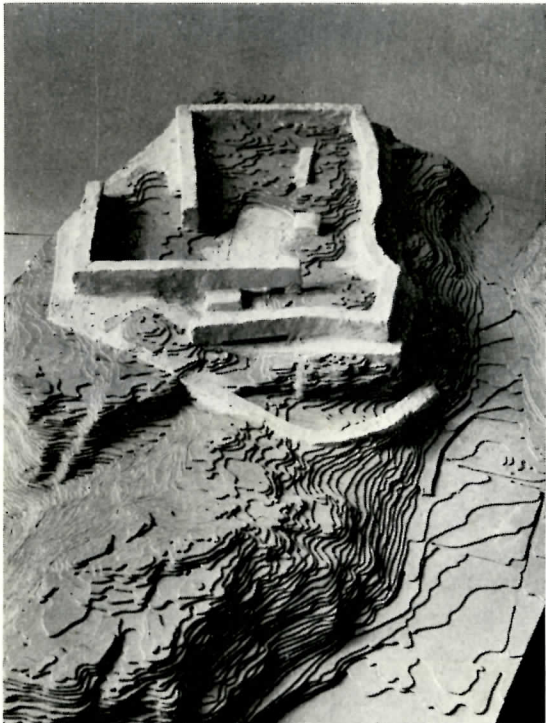
1950. Den första stadsplane-skissen med i princip fyra grupper trevåningshus i anslutning till var sitt punkthus, inrymmande småbutiker, fritidslokaler och restauranger.

1950. The first outline plan for the district, providing for four groups of three-storey houses, each related to its own point block containing small shops, recreational premises and restaurants.

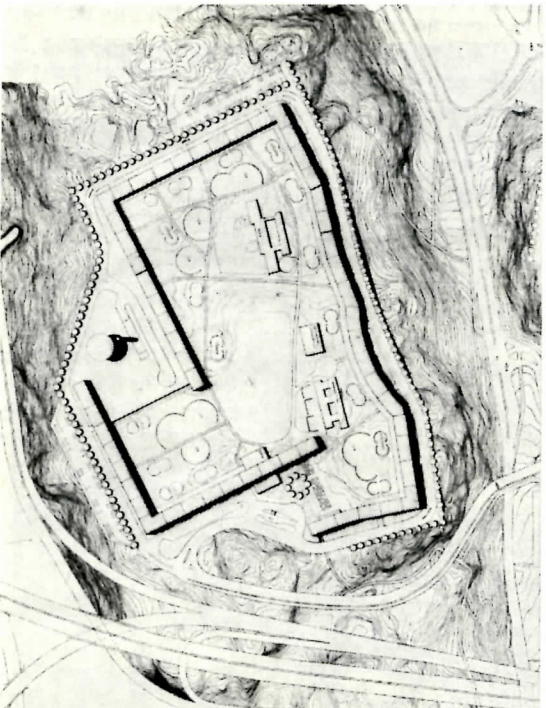
1964. Volymstudie av byggen-skapen efter de nya förutsättningar som bland annat planerna på Österleden och en annan disposition av dalgången medförde.

1964. Cubic study of the building project in response to changes dictated by plans for the eastern expressway (Österleden), a different arrangement for the valley, etc.

1966. Illustrationsplan.

1966. Layout.

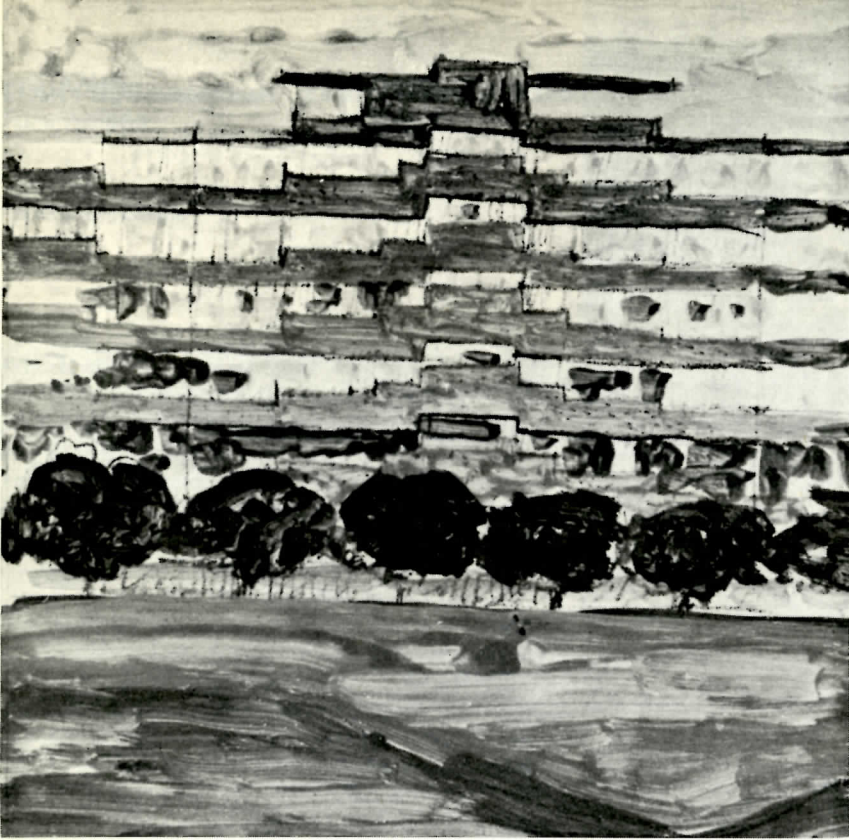
den släta mark som finns. Bergen betraktades förr som impediment – man får det illustrerat på gamla ägokartor, där gränsdragningarna över bergen i sin utformning talar om just detta att bergen ansågs värdelösa. Man drog gränslinjen som ett rakt streck över dem. Så också vid Henriksdalsberget. Gränsen Stockholm–Nacka delar berget i en tredjedel Stockholm och två tredjedelar Nacka. Stockholm har utnyttjat sin del till att bygga ett reningsverk inne i berget. En tredje storhet – Saltsjöbanans järnväg – går i tunnel genom berget.

År 1946 fick vi i uppdrag att skissa på Henriksdalsberget med angränsande höjder och dalgången norr om berget. Förutom de annorlunda förutsättningar som då gällde, exempelvis för biltrafiken, fanns då också helt andra utgångspunkter i fråga om frimark. I de första skisserna gjorde vi en planberäkning där vi med den tidens sätt att se kom fram till ett samhälle med 10 000 personer, som kunde ge underlag för ett centrum förlagt nere i dalen. I stadsplanen grupperades mindre enheter – liknande Finnbergets – i tre- till fyrvåningshus jämte ett högre hus i storheter om 1 200 personer per enhet. Varje grupp innehöll en mindre affär, vissa kollektiva inrättningar, parkeringsplats etc. Därtill detta större gemensamma köpcentrum i dalen dit också skolor, sportanläggningar etc förlagts. Planen innebar en lägenhetsyta om ca 100 000 m² för själva Henriksdalsberget. Berget mitt emot – Henriksborg – ägdes av Folksam, som planerade att där förlägga sitt huvudkontor.

Det låg dock en hel del problem i vägen för ett förverkligande av planerna, problem som ägnades långa diskussioner mellan representanter för Nacka, Stockholm och Saltsjöbanan. Stockholms stad, som hade ont om mark, ville etablera ett samarbete med Nacka, och så småningom löstes i samförstånd frågan att ta sig över järnvägen in i dalen. Då dök planerna på Österleden upp och låste frågan på nytt. De olika alternativen för Österledens läge över halvön innebar alla svåra ingrepp i planerna. Folksam byggde då sitt huvudkontor vid Skanstull.

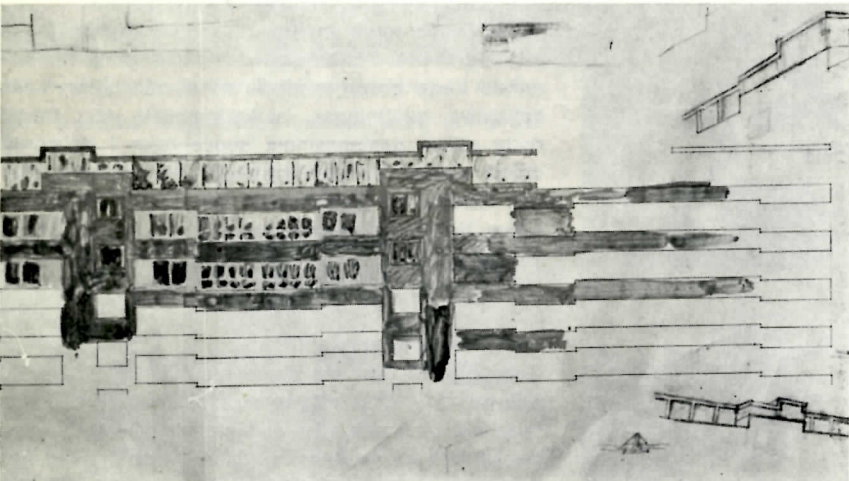
Det markreservat som undantogs för en eventuell Österled innebar att markunderlaget krympte högst väsentligt. Dalen togs i anspråk för annat ändamål. Problematiken var nu att bebyggelsen måste reda sig själv vad gällde frimark, och det måste ske genom ett maximalt utnyttjande av berget. I den stadsplan som nu lades till grund för byggnadsverksamheten har bebyggelsen utformats som en randbebyggelse runt berget.

För att erhålla ett fredat friområde har körtrafiken förlagts runt bebyggelsen i kanten på plattan – i princip en våning under den inre parken – omgärdad av en mur som samtidigt är stödmur. En parkering på frimark skulle praktiskt taget ha fyllt ut den inre parken och tagit i anspråk all frimark. Vi såg en sådan lösning som en omöjlighet. Som området

1966. Fasadstudie.

1966. Front-elevation study.

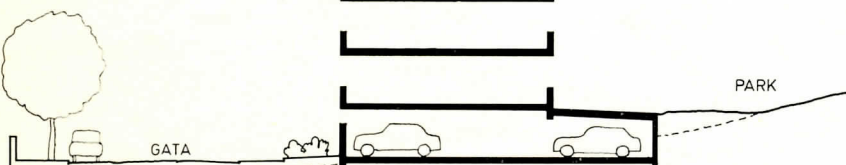
1967. Fasadstudie.

1967. Front-elevation study.

Sektion. Garagen ligger i samma plan som ringgatan med den inre gården en våning högre.

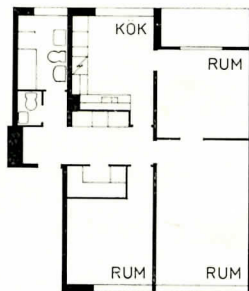
Section. The garage is on the same level as the ring road, with the inner courtyard one storey higher.

Skala 1:400

Tre rumslägenhet, 81 m²

Three-room flat, 81 square meters

Skala 1:300

nu är utformat sker den huvudsakliga parkeringen i souterrainvåningen i samma plan som ringgatan runt området. Den boende har nu via hiss en bekväm kontakt till sin bil och ringgatan, han har också direkt kontakt via gångentrén ut till den inre parken – av drygt Kungsträdgårdens storlek – och de där förlagda lekplatserna, skolan och barnstugan. Huskropparna skärmar av för vindar och buller.

Vid entrén till området på bergets östra sida, där tillfartsvägen kommer upp, finns ett torg kring vilket en del av servicefunktionerna är samlade, tex fridsgård, bibliotek, barnvårds- och distriktsvårdsmottagningar, post, snabbköp, buss och taxi. Inne i själva parken ligger som nämnts tre friliggande byggnader, en lågstadieskola, en gymnastik- och matsalsbyggnad, som också kan utnyttjas för sammankomster, samt en barnstuga. Parken upptar också kvarterslekplatser, en bollplan och lekplatser för småbarnen, orienterade till »hemportarna».

I projektet har också ingått utformandet av ett vattentorn, som placerats på platåns södra del. Det inrymmer också förvaringsutrymmen för parkredskap etc.

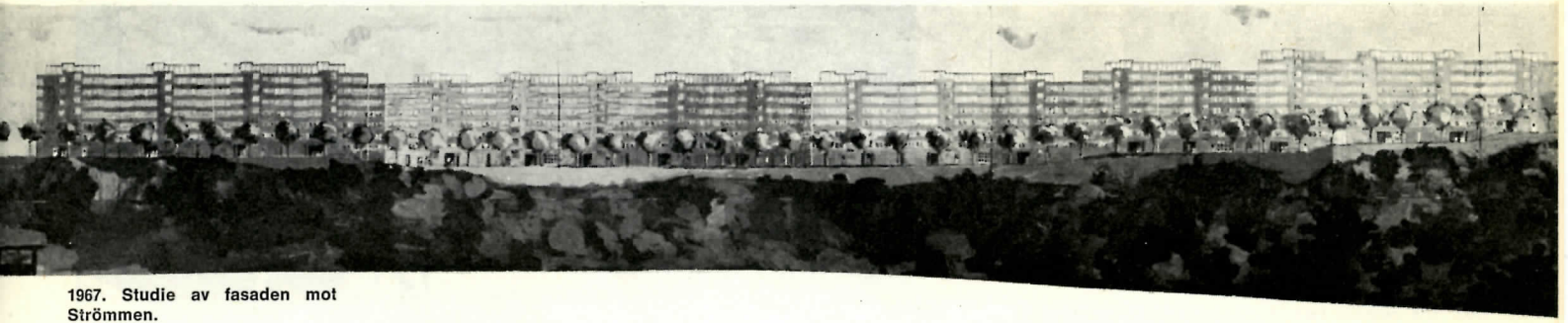
Inom området finns 770 lägenheter. Största andelen, 46 procent, utgörs av tre rum och kök. Smålägenheterna får 35 procent av den totala våningsytan och de större 19 procent. Köken är placerade inåt parken, balkongerna mot de soliga väderstrecken. Lägenhetsförråden är förlagda till vindarna. Hushöjderna varierar mellan fem och åtta våningar. Tre större tvättstugor finns utplacerade inom området i huskropparna ut mot parkplanet.

Bostadshusen byggs i allbetong med fornbord och hela väggformar av plåt. Bjälklagshöjderna är genomgående desamma för hela bostadsbebyggelsen. Trappor och balkongplattor är prefabricerade. Alla snickerier färdigmålas på fabrik. Ytterfasaderna utgörs av lättbetong med en genomfärgad spritputs i en kraftigt gulockra färg med inlagda rosa putsband och rosa fönstersnickerier. Fasaden mot parken hålls i en ljus varmvit färg.

Byggnadsvolymen är 300 000 m³ och byggnadstiden tre och ett halvt år.

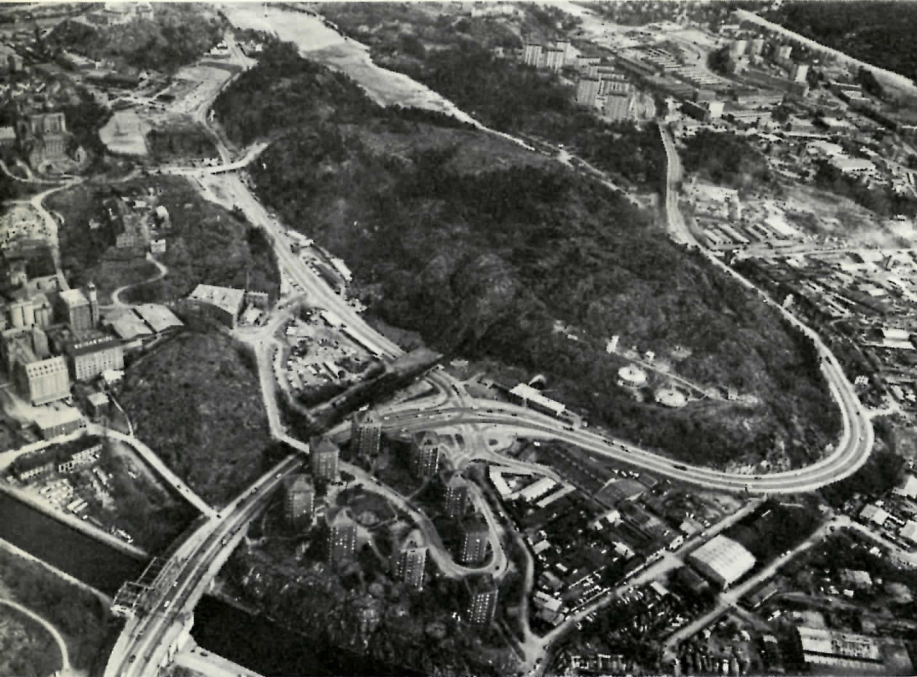
Vad som förutom frimarks- och parkeringssituation utgjorde grundproblematiken i denna bebyggelse var dess utomordentligt krävande läge i stadsbilden. Samtidigt som man från bostäderna har en lysande utsikt över inloppet, över staden och söderut och österut över Nacka och Hammarby och parken inne på platån blir bebyggelsen väl synlig över stan. Högsta delen av berget ligger på 55 meters höjd. Det innebär att husens bottenvåningar ligger på samma höjd som taklisterna på Danviksklippans hög-hus. Vi får här en ny kontur i stadens södra silhuett. I omsorg om stadsbilden har de problem som detta innebär ägnats ingående studier.

Vi har färg- och formmässigt arbetat med asso-

1967. Studie av fasaden mot Strömmen.

1967. Study of the front elevation facing Strömmen.

1965. Det orörda berget omslutet av en växande stad.

1965. The intact hill hemmed in by a growing city.

1967. Modell av området.

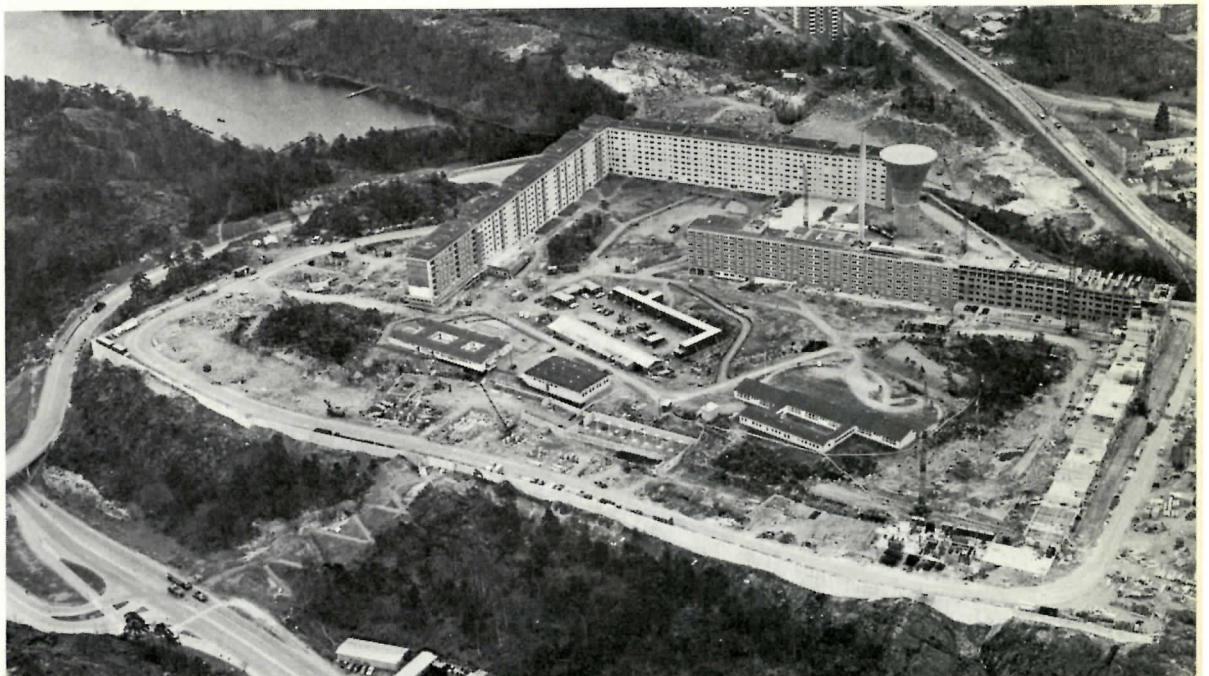
1967. Model of the area.

ciationer till stadens tradition, ett sammanlänkande med Fåfångans trädrader och Söders konturer. Vi har också sökt att med en skulptural utformning av den långa fasaden mot Strömmen ta tillvara ljusets växlingar. Det är ett försök till en artikulering och rörelse i utformningen. Man har här också att räkna med ett distansförhållande både vad gäller ljuset och färgen på huskropparna under dygnets och årets växlingar.

Byggherre: AB Stockholmshem för bostadsbebyggelsen, Nacka stads centrala byggnadskommitté för skola och barnstuga och Nacka stads byggnadskontor för vattentornet
 Arkitekt: Erik Ahlsén Tore Ahlsén, Stockholm, arkitekt Mai Andersson, ingenjör Lennart Holst, konstnärerna Bo Ahlsén och Lars Abrahamson, ingenjör Holger Ung och arkitekt Bengt Lundberg
 Gator och markarbeten: Kjessler & Mannerstråle AB, Stockholm
 Byggnadskonstruktör: Ingenjörfirman Jacobson & Widmark AB, Lidingö
 Vvs-konstruktör: Rörtekniska Byrån AB, Stockholm
 El-konstruktör: Eltekniska Planeringsbyrån AB, Stockholm
 Projektör för vattentornet: Vattenbyggnadsbyrån, VBB, Stockholm
 Generalentreprenör: AB Skånska Cementgjuteriet, Stockholm, för markarbeten, bostäder och vattentorn, AB Kasper Höglund för skola och barnstuga

Juli 1969. Flygfoto över området.

July 1969. Aerial photo of the area.

1969. Östfasaden. Längst ner på bilden skymtar delar av centrum och det blivande torget.

1969. The eastern face. Visible far down on the picture are parts of the district centre and the future square.

1969. Från Hammarby. Byggnaderna mot Nackasidan närmar sig färdigställande med undantag av vegetationen och den omgärdande trädraden.

1969. From Hammarby. Building towards the Nacka side is nearing completion except for the vegetation and the surrounding row of trees.

English summary

Henriksdalsberget in Nacka

By Erik and Tore Ahlsén

Henriksdalsberget, the name of a hill in Nacka, has become a developed area. The buildings are laid out in a ribbon around the hill, whose highest point has an altitude of about 180 feet.

To make sure of an unviolated open space, wheeled traffic has been guided around the built-up area on the edge of the plateau—in principle one storey beneath the park—surrounded by a wall which also acts as a retaining wall.

Parking is mainly provided for in the souter-rain, which lies on the same level as the ring road encircling the area. The resident now enjoys convenient access by lift to his car and the ring road, and he also has direct contact with the inner park by way of the walking entrance, as well as to the playgrounds, school and day nursery located in the park.

Situated at the area entrance on the hill's eastern side, where the approach road climbs, is a square round which some of the service functions are assembled: youth recreation centre, library, child welfare and district health facilities, post office, supermarket, bus and taxi stations, etc.

There are 770 dwelling units within the area. Of these the largest proportion, 46 percent, consists of three rooms and kitchen. The small flats take up 35 percent of the total floor space and the larger ones 19 percent. Kitchens face inwards onto the park, balconies towards the sunny points of the compass. Storage space for personal belongings is in the attics. Building heights vary between five and eight storeys. Three large laundries are spaced out within the area in structures sited at park level.

The dwelling houses are built of heavy concrete with mould boards and whole wall casings of plate. Identical beam heights have been adopted for the whole residential development. Stairways and balcony slabs are pre-fabricated. All joineries are finish-painted at the factory. External facings are of light concrete with a pigmented spirit grouting which features a strong yellow ochre colour with inlaid pink polishing belts and pink window joineries. The colour of the park-side facing is rendered in an invitingly warm white.

The building volume is 10,594,400 cubic feet and the construction period was three and a half years.